

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRELSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 48.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 oyr. á forsiðuni, 20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Tirsdag hin 27. novembir 1928.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brævasvarstøðum og skrivstovuini. Telf. 113.

2. árg.

NÚ LETUR AFTIR í Andrass Sámalsyni. Hann hevur nú skrivað tviðindir til »Dimmu», og um ein kann fara eftir tí, ið hann har ber fram, so sær ikki alt so yvirráta ljóst út har niðri. Hetta dimmið, ið Andrass Sámalsyni sigur frá, liggur bæði yvir teimum politisku viðurskiftunum og teim peningaligu — heilt framíhjá kleimandi hvílar hetta nívandi vinstramykríð yvir teim málum, ið send eru úr Føroyum.

»Færøse Sager har endu ikki været til Behandling paa Rigsdagen», greiður han frá — sum »Fólksins» umboðsmaður. Løgtingsins umboðsmann heldur hann ikki vera mentan at skúgvad føroyskar sakir fram á ríkisdagsborðini. Ja, lögð er, tveir eru umboðsmenninir á ríkisdegi, og tað, ið til dags er komið frá teimum báðum, er, at teir siga hvønn annan einki at kunna gera. Imóðan tekur hitt nívandi vinstramykríð tær føroysku sakirnar í sín favn, eins og tað vildi kroyst tað góða burtur úr teimum, ið tað eydnaðist at leggja í tær á Løgtingi.

Tær føroysku sakirnar koma undan móti vári. Tá bránar hin ískaldi viljin, og myrkið verður at hætta.

Fólkatingsmaðurin er nú mest sum í dørpurhuga. Og tað, ið nerver hann mest, sær út til at vera, at tað er komið út í orð, at ongar vónir eru fyri »lottarínum». So væl ið hetta »agne», tí einki var tað nakrantíð annað enn agn, var kroyt uppá krókin fyri at fáa føroyskar veljarar til at gloypa tí og soleiðis redda sambandið og henda dimma leik, ið farið hevur fram á ríkisdegi undir vinstra-stýrinum, so hevur nú borist »fiskarinum» Andr. Sámalsyni, á. Ongulín er rættmáður og agnhaldið er brotið, og »lottarísakin» rekur burt ímillum hvalspýggir og annað ónyttugt.

Ongantið hevur tað væl verið sligið so stórt uppá við at lána pening bæði til diltin og dattin, og sjálvsagt hevur verið lovaður mestur peningur til stórar fyrirtøkur, ið afturhaldið hevur borið ótta fyri fóru at koma í gongd.

Viðvíkjandi vagamálinum, so er alt samalt nóg gott, ið kemur frá fólkatingsmanninum; at tað gongur stríðið, er ikki nakað nýtt, minni enn so. Men hvussu tað gongst við at fáa eina natúrliga vegabreidd, ið verður tryggjandi fyri tey, ið nýta hann skulu, nevnið fólkatingsmaðurin einki um. Og óvæð verða teir ov smali, um teir koma í nám-indum. — Illa sær út.

Móti sumri frættist!

Fra den kommunale Valgkamp i Norge.

Arbejdernes fortvivlede Kaar. En Tiendedel af Befolkningen lever paa Fattiggassen. — En Tale af Alfr. Madsen.

Alle Blade, der kommer hertil, melder om den store Fremgang, vore norske Partifæller har ved de kommunale Valg. Vore Partifæller erobret Plads for Plads, saa at man, ved at dømme efter de allerede forløbne Kommunevalg, maa antage, at ved det kommende Stortingsvalg vil Arbejderpartiet staa som den store kompakte Masse, der igen maa anmodes om at overtage Regeringen.

Efter at den norske Arbejderklasse har staaet spredt i flere Aar og nu er løbet sammen i en Helhed, skal det nok vise sig, at de samlede Kræfter vil være i Stand til at gennemføre vigtige sociale Reforme, baade i Parlamentet og i Kommunerne.

Vi hidsætter et sammentrængt Referat af vor Partifælle Alfred Madsens Tale i Anledning af Kommunevalgene ved et Møde i Kristianssand:

— Vi har her i landet, begynte Madsen, i løpet av de siste 8 år gjennomlevet en voldsom økonomisk krise, som klarest kommer til uttrykk gjennom arbeidsløsheten. Vi har nu ifølge den offisielle statistikk 33,000 arbeidsløse, men dette tall er fremkommet på grunnlag av rapporter fra bare 48 kommuner som har arbeidskontorer. Fra de øvrige ca. 700 kommuner mangler der oppgaver, og alle med noe kjenskap til forholdene f. eks. utover bygdene, vet jo, at der også blandt landbefolkningen er en meget stor arbeidsløshet. På Hedmark er der bygdte hvor endog 50 prosent av arbeiderbefolkningen er uten beskjeftigelse. Og det beste bevis for at vårt land fortsatt befinder sig i en krise, er det faktum, at 250,000 mennesker — en tiendedel av befolkningen — lever på fattiggassen. Dette er ting som vidner om det økonomiske sammenbrudd innenfor det rådende samfundssystem.

Hvordan er så fremtidsperspektivene for den slekt som vokser op? Befolkningstilveksten i vårt land utgjør årlig 20,000 mennesker, det vil si, at landets befolkning i de siste 10 år er øket med 200,000, og vil øke med et lignende tall i de kommende 10 år. Det store flertall av disse nye mennesker er uten jord eller andre produktjonsmidler og må derfor konkurrere om stillingene på arbeidsmarkedet. Denne konkurranse blir stadig skarpere. I et fag som lærerfaget f. eks. er der nu 1600 ledige av ca. 11,000. Det er videre langt større produksjon av jurister, læger og teknikere

enn det naturlige behov tilsier. Samme forhold ser vi i håndverksfagene og i de forskjellige industribrancher. Stigende vanskeligheter møter de unge når det gjelder å finne et erhverv, bare undtagelsesvis får de en jobb, mens det omvendte selvsagt burde være regelen i et velordnet samfund.

Den alt overskyggende oppgave i vårt land er derfor å anlegge en økonomisk politikk som skaper eksistensmuligheter for den nye slekt.

Tidligere hadde vi en ventil i emigrasjonen hvor den overflødige arbeidskraft fant avløp. I tiden efter aarhundredskiftet utvandret der 30,000 mennesker pr. år og ialt er ca. 600,000 landsmenn utvandret til U. S. A. Det betyr en veldig blodtapning av vårt land, men for det borgerlige samfund har den store utvandring vært en sikkerhet. Nu er imidlertid emigrasjonen sterkt begrenset og dermed blir selve Kampen for tilværelsen enda haardere herhjemme.

Under disse forhold er det ikke underlig at en sterk misnøye gjør sig gjeldende blandt ungdommen. Men det er ikke alltid og alle steder at denne misnøye gir sig det rigtige utslag. Således er det enkelte som har sig bluffe av Fædrelandslagets fraser om å redde landet. Vi er enig i at landet skal reddes, men man bør gjøre sig klart, fra hvad og for hvem. Er det ikke borgerskapen som har haft magten og ledelsen? Og som dermed har Ansvaret. Norge er et av de land i Europa, hvor der er styrt uten arbeiderne og hvor maktaverne mest utpræget har styrt mot arbeidernes interesser. I bedriftene, i bankene, på børsen, når det gjelder valutapolitikken o. s. v., har arbeiderne været ganske uten indflytelse på ledelsen. Og på den annen side har vi en voldgifts- og tugthuslov, som søker å legge bånd på arbeidernes forsøk på selvhevdelse i den økonomiske kamp. Nu har vi en rekke rettsaker gaende. Det vilde være best for alle parter om disse saker falt bort, ikke minst vilde det være det beste av hensyn til arbeidsfreden. Men maktaverne har satt sig fore at det skal styres og regjeres på tross av arbeiderne og mot arbeiderne.

Det er riktig nok at landet må reddes, men det må reddes fra kapitalistklassen, for det er den som kjører det hele i grøften. Fædrelandslaget driver falsk spill. Det er spissene der som har stelt med Handelsbanken, Norske Lloyd og hele vårt økonomiske liv. Nu kommer de igjen i ny forkledning for å redde landet, men jeg har van-

skelig for å tro at de vil bli møtt med tillit. De fortjener det heller ikke.

En industri som ligger naturlig til rette for oss er skibsbyggingsindustrien. At den ligger nede er en skandale. I de siste 10 år har de norske redere bygget for 1000 millioner kroner i utlandet. Disse folk, som sender sitt arbeid ut av landet, er det som finansierer Fædrelandslaget. Men bedre enn 1000 fedrelandslag vilde det være om de vilde vise 10 prosent praktisk patriotisme. Med 100 millioner kroner vilde nemlig våre skibsbyggerier kunne settes i helt konkurransedyktig stand. Et stykke praktisk patriotisme ser vi imidlertid aldri noe til fra pengefolkets side. Det faller jo billigere å snakke om fedrelandet.

Når så store deler av norsk bedriftsliv ligger nede, så skyldes det først og fremst mangel på initiativ og konsentrasjon. Det beror igjen delvis på at der er så altfor mange pappagutter i bedriftenes ledelser. Av en arbeider forlanges det at han skal mestre sin jobb. Gjør han ikke det, får han gå. Men anderledes stiller det sig med en bedriftsledelse. Der kan en mann bli sittende uten at han har de ringeste kvalifikasjoner for å fylle den stilling han innehar. En fornyelse kunde trenge også i bedriftenes ledelser, det er mange av dem som kunde eksporteres uten å bli savnet.

Taleren behandlet derefter utførlig den begynnende rasjonalisering innen visse industrier her i landet, og påviste hvordan også denne rammer arbeiderne. Man skulde tro at de fremskritt som gjøres, de forbedrede produktionsmetoder som innføres, vilde skape større almen velstand, men det motsatte er nu tilfelle. Istedenfor å korte av arbeidstiden, sier man op arbeiderne, istedenfor øket velstand skaper de tekniske fremskritt øket elendighet.

Vi har ikke mange internasjonale rekorder her i landet, men vi står dog med den forholdsvis største arbeidsløshet av alle europeiske land. Og arbeidsløsheten er et hovedproblem for oss, det er det største sociale spørsmål som krever sin løsning, av hensyn såvel til den enkelte som til samfundet.

Borgerskapets linje er å »skjære ned». Der skjæres ned på sykeforsikring, på tannpleie i skolene, på utgifterne til underhold av gamle og syke, men fremforalt skjæres der ned på arbeidernes lønninger. Makter ikke arbeidsgiverne selv å presse lønningene ned, så får de hjelp av statsmakterne. Voldgiftsretten besorger det som arbeidsgiverne selv

ikke kunde greie. Der sitter 4—5 personer rundt et bord, de røker litt og snakker litt, hvorefter de dikterer et nedslag i arbeidernes lønn på 10, på 15 prosent osv. Og staten ligger ikke efter for sin egen del. Nu skal anleggsarbeiderne berøves sitt familietillegg. Det er den mest urettferdige form for lønnreduksjon. En arbeider med 8 personer å forsørge vil få et nedslag av 40 øre timen, mens den arbeider som ingen forsørgelsesbyrde har heller ikke vil få noe nedslag. Det er formentlig dette venstre forstår med familievenlig politikk!

Denne hensynsløse nedskjæring av lønningene fører til stadig større vanskeligheter. Den fører til underforbruk av såvel landbruket, som industriens og fiskernes produkter, lagrene stiger på grunn av synkende avsetning og produksjonen går tilbake. Det er således en nøie sammenheng mellom produksjon og forbruk, og den linje som nu følges er i virkeligheten både produktjons- og samfundsskadelig.

At bykapitalistene forsøker å presse arbeidernes levestandard ned er dog allikevel forståelig, men at der er bønder som understøtter dem i dette krav er ufatteleg. Som masseprodusenter er jo bønderne interessert i at arbeiderne har størst mulig kjøpekraft, og når bondepartiet går i spann med bykapitalistene mot arbeiderne, så er det i virkeligheten til skade for bønderne selv.

Men det systematiske lønnspress har også annen side. En bonde kan ikke vente rekordydelse af en ku som sulteføres, og likeså litt kan man vente rekordydelse av arbeidere på sultetønnen. Arbeiderne i f. eks. papir- og celluloseindustrien har i løpet av de to siste år fått sine lønninger redusert med 40 prosent, men fremdeles stilles der det samme krav til arbeidsydelsen, ja kravet er større enn før og skjerpes stadig.

En ny kurs er nødvendig i lønnspolitikken. Skal det fortsette som hittil vil arbeiderne til slutt komme ned på kulnivet og hele vårt økonomiske liv vil ende i grøften.

Madsen behandlet så gjeldsproblemet. Den offentlige gjeld utgjør nu ca. 3000 millioner kroner. Valutakommissionen regnet ut at med kronen i pari vilde 35—40 prosent av alle offentlige utgifter gå til renter og avdrag paa gjelden. Det forteller tydelig hvilken rekkevidde gjeldsspørsmålet har. Men foruten den offentlige gjeld hviler der på jord, skog, fabrikker, fiskernes hjelpemidler og andre produktjonsmidler en gjeld på 5000 millioner kroner. Landets samlede gjeld er altså 8 milliarder og til en forrentning